

Targosz, Karolina

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Nauki Okresu Odrodzenia

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 661-662

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Referent wyjaśnił, że mechanizm był dla Winiarskiego najprostszym sposobem sprowadzenia wszystkich jego przekonań do wspólnego mianownika; a właśnie o tym, że jedność wszechświata jest wrogiem naszego umysłu, Winiarski był przekonany całkowicie.

Prof. P. Rybicki jako przewodniczący podsumował dyskusję. Winiarski stanowił się liczy w historii europejskiej socjologii, na swoje czasy liczy się wśród niewielu Polaków. Nawrót do koncepcji mechanistycznych był w czasach pozytywizmu dosyć dobrze zrozumiały i zupełnie wytłumaczalny: o wiele bardziej na przykład niż niektóre koncepcje neopozytywistów w trzecim lub czwartym dziesiątku XX stulecia.

Andrzej Biernacki

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUKI OKRESU ODRODZENIA

Dnia 10 marca 1970 r. odbyło się w Krakowie pod przewodnictwem prof. H. Barycza zebranie Zespołu Historii Nauki Okresu Odrodzenia, na którym doc. L. Hajdukiewicz wygłosił referat *Stosunki kulturalne między Polską i Flandrią do końca XVII w. (Próba syntezy)*. Obfitość materiałowa referatu sprawiła, że autor przedstawił pierwszą jego część (do końca XVI w.), część druga zaś odłożona została do następnego zebrania Zespołu.

Referat dał przegląd najważniejszych kontaktów naukowych i literackich między Polską a Flandrią (Niderlandami Hiszpańskimi) od średniowiecza do końca XVII w. Ze względu na rozmiary tematu autor starał się nakreślić tylko główne linie rozwojowe w historii tych kontaktów, na szerszym tle skomplikowanych związków politycznych i gospodarczych między obydwojoma krajami.

Wstępne uwagi autora dotyczyły roli i miejsca Niderlandów w geografii kontaktów intelektualnych Rzeczypospolitej z Zachodem, ukazując Flandrię w świetle opinii polskich XV—XVII w. oraz opinie flamandzkie (burgundzkie) o Polsce. Pierwsze zetknięcia z kulturą Flandrii przyniosła kolonizacja flamandzka i napływ duchowieństwa do Polski. W ślad za nimi przeszły do Polski pewne formy ustrojowe, wpływy i zapożyczenia literackie (widoczne np. w *Carmen Mauri*) oraz pierwsze ślady promieniowania artystycznego (szkoła mozańska). Na dziejach stosunków polsko-flamandzkich (burgundzkich) XIV—XV w. zaważyła negatywnie „kwestia krzyżacka”, stawiając Burgundię we wrogim Polsce i Litwie obozie. Sytuacja uległa zmianie dopiero po bitwie pod Grunwaldem, a rola Polski w XV w. w tranzytowym handlu Flandrii z Lewantem doprowadziła do zbliżenia również na polu związków umysłowych i artystycznych. Przejście Flandrii pod panowanie Habsburgów przyniosło dla Polski dalszy etap rozwoju powiązań kulturalnych, utorowanych poprzez kontakty dyplomatyczne. Pionierskie i zarazem ogromne zasługi położył w tym zakresie Jan Dantyszek, zawierając bliższą znajomość z całą elitą intelektualną ówczesnej Flandrii, budząc zainteresowanie dla spraw polskich i ułatwiając Flamantom drogę do Polski (np. Jakubowi van Campenowi). Śladami Dantyszka poszli następnymi polscy dyplomaci i podróżnicy Jan Ocieski, Krzysztof Konarski, Wojciech Kryski, Stanisław Hozjusz oraz Andrzej Frycz Modrzewski. Szczególną uwagę autor referatu poświęcił ukazaniu powiązań, polonofilsko nastawionej rodziny Uthovenów z Dantyskiem, Łaskim i Kochanowskim. Pod koniec XVI w. rozpoczęła się fala podróży młodzieży szlacheckiej na studia do Lowanium, co przyczyniło się do dalszego rozpowszechnienia w Polsce wiedzy o Flandrii i jej humanistycznej kulturze. W Polsce znane były twory flamandzkich humanistów, nie jedno zaś z dzieł humanistów polskich ukazywało się drukiem we Flandrii, głównie w Antwerpii w oficynie Krzysztofa Plantyny. Insurekcja siedmiu północnych prowincji przeciw absolutnym rzą-

dom hiszpańskich Habsburgów odbiła się z kolei echem sympatii politycznych wśród szlachty polskiej.

W dyskusji dr K. Targosz zauważyła, że przytoczone przez autora opinie polskich podróżników XVII w. na temat Niderlandów (rozdzielenie charakteru Flamandów i Holendrów) pokrywają się z osądami obiegowymi w całej ówczesnej Europie. Mgr G. Rosińska zaciekawiła wiadomość o polskim astronomie na dworze burgundzkim w XV w. oraz jej źródła. Dr A. Strzelecka na dowód prokrzyżackich sympatii burgundzkich i udziału tamtejszego rycerstwa w pseudo-krucjatach ekspedycjach na Litwę przytoczyła epizod z *Kroniki Długosza*. Następnie głos zabrał prof. Barycz, który podkreślił ogromne bogactwo faktów zawartych w referacie i rozległy panoramiczny jego zakres oraz poruszył parę szczegółowych kwestii. Podsunął m. in. sugestię wyświetlenia problemu kształtowania się świadomości narodowej we Flandrii, kraju podlegającym politycznie coraz to innym wpływom i panowaniom. Prof. Barycz zwrócił również uwagę na *Diariusz* Konrada Pellikana, jako źródło wykrycia — zawiązanych przy okazji studiów w Zurychu — stosunków Polaków z Flamandami. Poruszył on ponadto kwestię emigracji anabaptystów (mennonitów) z Flandrii do Polski w okresie największego nasilenia ruchu anabaptystycznego na pograniczu niemiecko-flamandzkim.

Na zakończenie doc. Hajdukiewicz odpowiedział dyskutantom i wyjaśnił poruszone zagadnienia.

Karolina Targosz

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUKI XIX WIEKU

4 lutego 1970 r. odbyło się w Pałacu Staszica w Warszawie posiedzenie naukowe Zespołu Historii Nauki XIX wieku, któremu przewodniczył prof. M. Serejski.

Na zebraniu doc. Z. Kolankowski wygłosił referat na temat: *Problemy źródłoznawstwa historii nauki i techniki*.

Autor przypomniał na wstępie, że historia nauki będąc młodą dyscypliną zaczyna dopiero wypracowywać sobie własne metody badawcze. Z faktu tego wynika konieczność ustalenia systematyki jej źródeł oraz ich periodyzacji. Szczególnie istotny może się okazać powrót do źródeł już znanych i wykorzystywanych w innych dziedzinach nauk historycznych i ponowne ich przebadanie z punktu widzenia potrzeb historii nauki i techniki. Pod tym kątem rozpatrzone zostały w referacie polskie zbiory archiwalne, biblioteczne oraz istniejące bibliografie.

Charakteryzując sieć archiwów w Polsce referent omówił archiwa państwowe (centralne, wojewódzkie z ich oddziałami terenowymi i powiatowe) dalej archiwa wydzielone jak archiwa wojskowe i partyjne, archiwa wyższych uczelni oraz jednostki samodzielne takie np. jak Archiwum Głównego Urzędu Statystycznego czy Polskiej Akademii Nauk.

Duże znaczenie dla nauki posiadają, jako najstarsze w Polsce, archiwa kościelne. Niestety dostęp do nich jest utrudniony na skutek niedostatecznej ewidencji. Wydawany przez Ośrodek Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim półrocznik „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” obejmuje tylko pewną część archiwów i chociaż zasługuje na uwagę stanowi jednak źródło niepełne.

Dla badań w dziedzinie historii nauki i techniki szczególne znaczenie posiada Archiwum Polskiej Akademii Nauk nastawione specjalnie na gromadzenie materiałów z tej dziedziny. Wydawane przez tę instytucję biuletyny oraz „Przewodnik po zespołach archiwalnych” stanowią dla historyka nauki niezwykle cenną pomoc.

Przechodząc do charakterystyki bibliotek referent omówił ogólnie ich sieć i profile zbiorów ze szczególnym uwzględnieniem rękopisów, których kryteria groma-